

Η ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

Θωμά Αντ. Ιωαννίδη
Καθηγητή

α) Η Αγία Γραφή το αιώνιο βιβλίο

Οι όροι «Αγία Γραφή» και «Βίβλος» δηλώνουν τη συλλογή των ιερών κειμένων που συγκροτούν τον βασικό κώδικα της πίστεως και της ζωής της χριστιανικής Εκκλησίας. Η Αγία Γραφή συγκροτείται από επιμέρους συλλογές βιβλίων μια αρχαιότερη που περιλαμβάνει τα κείμενα που γράφτηκαν πρωτοτύπως στην Εβραϊκή και ακολούθως μεταφράστηκαν στην Ελληνική πριν από την εποχή του Χριστού και μια νεότερη που περιλαμβάνει τα κείμενα που γράφτηκαν στην Κοινή Ελληνιστική ή Αλεξανδρινή από χριστιανούς συγγραφείς.

Το περιεχόμενο της Αγίας Γραφής δεν είναι προϊόν γραφείου ή μιας εποχής, καρπός των θεωρητικών αναζητήσεων κάποιου διανοουμένου ή το κατασκευάσμα κάποιου ιερατείου, αλλά το τελικό αποτέλεσμα μιας μακράιωνης διαδικασίας, στην οποία πρωταγωνιστικό ρόλο παίζει η κοινότητα εκείνη η οποία βίωσε την αποκάλυψη του Θεού μέσα στην ιστορία της και διατήρησε την εμπειρία της αυτή ζωντανή μέσα στην προφορική της παράδοση, πριν την καταγράψει. Ο χαρακτηρισμός της Αγίας Γραφής ως «Λόγου του Θεού», δεν δηλώνει ένα κείμενο που υπαγορεύτηκε στους ανθρώπους από τον Θεό, ένα είδος διακήρυξης αρχών της πίστεως, αλλά ένα έργο που καταγράφει την εμπειρία της αποκάλυψης του Θεού από τους ανθρώπους.

Το βιβλίο αυτό, η Αγία Γραφή, γράφτηκε από θεόπνευστους ανθρώπους, με διαφορετικό γλωσσικό και άλλον εξοπλισμό ο καθένας, σε διαφορετικές ιστορικές και κοινωνικές συνθήκες ζώντας ο καθένας, από διαφορετικά αίτια προκαλούμενος και προσκαλούμενος να γράψει, όλοι όμως την ίδια σωτηριολογική αλήθεια διακηρύττοντας. Οι συγγραφείς που κατέγραψαν την εμπειρία της κοινότητας, φωτισμένοι από το Άγιο Πνεύμα, καθίστανται όργανα του Θεού και φορείς της θείας αποκάλυψης, την οποία αναλαμβάνουν να μεταδώσουν στους ανθρώπους όχι όμως παθητικά και μηχανικά, αλλά διατηρώντας ακέραιη την προσωπικότητά τους. Προσπαθούν να κάνουν προσίτες στους συνανθρώπους τους, επιλέγοντας ο καθένας ανάλογα με το μορφωτικό του επίπεδο και τις πνευματικές του δυνατότητες, τα εκφραστικά μέσα και τα λογοτεχνικά είδη, τις θείες αλήθειες, οι οποίες διατηρούν πάντοτε την επικαιρότητά τους. Κατά τον Ιωάννη τον Χρυσόστομο, «Η του Πνεύματος ωκονόμησε χάρις τελώνας και αλιέας και σκηνοποιούς και

ποιμένας και αιπόλους και ιδιώτας και αγραμμάτους ταύτα συνθείναι τα βιβλία, ίνα μηδείς των ιδιωτών εις ταύτην έχη καταφεύγειν την πρόφασιν, ίνα πάσιν ευσύννοπτα η τα λεγόμενα...Ου γαρ προς κενοδοξίαν, καθάπερ οι έξωθεν, αλλά προς σωτηρίαν των ακουόντων ταύτα πάντα συνέθηκαν και καταξιωθέντες της του Πνεύματος χάριτος».

Η αποκάλυψη είναι μία συνεχής ενέργεια ζωής και πρόνοιας του Θεού μέσα στην ιστορία, τα δε βιβλία της Αγίας Γραφής καταγράφουν και υπομνηματίζουν αυτή τη σχέση Θεού και ανθρώπων. Ο Χριστός συζητώντας με τους Ιουδαίους για τις Γραφές αναφέρει: «Ερευνάτε τας γραφάς, ότι υμείς δοκείτε εν αυταίς ζωήν αιώνιον έχειν και εκείνά εισιν αι μαρτυρούσαι περί εμού και ου θέλετε ελθείν προς με ίνα ζωήν έχητε» (Ιω. 5,39-40). Τα γεγονότα που καταγράφονται στα ιερά κείμενα δεν αναφέρονται απλώς στο παρελθόν, αλλά είναι γεγονότα που έχουν σημασία για τον άνθρωπο κάθε εποχής και τόπου, γιατί του προσφέρουν τη λύση του δράματος της αμαρτίας και ανοίγουν τον δρόμο για μια νέα ζωή.

Πέρα από το κύριο μήνυμά της, που είναι η επιστροφή του ανθρώπου προς τον Θεό, περιλαμβάνει Ιστορία, Ποίηση, Γλωσσολογία, Αρχαιολογία και πολλά άλλα. Εν τούτοις υπάρχει μία θαυμαστή αρμονία σε όλη την Αγία Γραφή και διαπνέεται από το ίδιο βασικό άγγελμα. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι «υπό Πνεύματος Αγίου φερόμενοι ελάλησαν από Θεού άνθρωποι» (Β' Πέτρ. 1,21).

Πολλοί την μελετούν σε όλη τους τη ζωή κι αισθάνονται πραγματική χαρά και ευτυχία. Άθεοι και ειδωλολάτρες όταν τη γνώρισαν, πέταξαν τα είδωλά τους, παράτησαν τις δεισιδαιμονίες τους και άρχισαν να λατρεύουν τον πραγματικό Θεό. Σοφοί και επιστήμονες ασχολήθηκαν κι ακόμα προσπαθούν να την ερμηνεύσουν και να εισδύσουν στα βάθη του αιωνίου αυτού βιβλίου. Κατά τον Ντοστογιέφσκυ, «η ανθρωπότητα δεν κατέχει, ούτε μπορεί να αποκτήσει άλλο βιβλίο εξίσου σπουδαίο με τη Βίβλο». Κι όμως υπάρχουν πολλοί που νομίζουν ότι η Αγία Γραφή είναι μόνο για τους κουτούς και οπισθοδρομικούς, για τους γέρους ή για εκείνους που βαρέθηκαν τη ζωή. Κανένα βιβλίο δεν κατηγορήσε κανείς πριν το διαβάσει, κι όμως την Αγία Γραφή την κατηγορούν και την περιφρονούν χωρίς να την έχουν πιάσει ποτέ στα χέρια τους.

Η ιστορία μαρτυρεί ότι στις χώρες, στις οποίες κυκλοφόρησε, προόδευσαν οι τέχνες, οι επιστήμες, ο πολιτισμός, ενώ αντίθετα εκεί όπου παραμελήθηκε, τα έθνη έμειναν καθυστερημένα και βυθισμένα στην αγραμματοσύνη, στη διαφθορά, στις δεισιδαιμονίες και στους εμφύλιους πολέμους. Η Καινή Διαθήκη ειδικότερα άσκησε πολύ μεγάλη επίδραση στη διαμόρφωση της σκέψεως και του ήθους του Ευρωπαϊού πολίτη, και γενικά του σύγχρονου ανθρώπου, έτσι ώστε σήμερα δεν μπορεί κανείς

να ομιλεί για ευρωπαϊκό ή ακόμη και για τον σύγχρονο πολιτισμό, ενώ αγνοεί την Καινή Διαθήκη. Κι όμως πολλοί προσπαθούν να χτίσουν τον πολιτισμό τους χωρίς τις ευεργετικές επιδράσεις της Αγίας Γραφής.

Η Αγία Γραφή, Παλαιά και Καινή Διαθήκη, είναι το βιβλίο που κατέχει την πρώτη θέση στον πίνακα εκδόσεων και κυκλοφορίας. Έρχεται πρώτο και σε αριθμό μεταφράσεων. Έχει κεντρική θέση στον πολιτισμό και τη ζωή, εμπνέει τους καλλιτέχνες αγιογράφους, υμνογράφους, μουσικούς, λογοτέχνες, ποιητές και πεζογράφους κ.ά. Είναι ένα κείμενο «σκάνδαλο και πρόκληση» για τον θετικώς σκεπτόμενο άνθρωπο, ο οποίος συλλέγει και κατατάσσει τα στοιχεία, με τους αριθμούς και τη λογική κατανοεί τον κόσμο και ερμηνεύει την ιστορία. Επί είκοσι αιώνες συμπορεύεται με την ανθρωπότητα και συντελεί στην ανάπτυξή της ή μένει στο περιθώριο, ή όταν ενοχλεί ή κατανοείται ως γράμμα και παραποιείται ως πνεύμα.

β) Η Αγία Γραφή ως Αποκάλυψη

Το περιεχόμενο των βιβλίων της Αγίας Γραφής παρουσιάζει διπλό χαρακτήρα, θείο και ανθρώπινο. (1) Τον θείο χαρακτήρα της εκφράζουν όλες οι σε τόπο και χρόνο ιστορικές αποκαλύψεις του θελήματος του Θεού για τη σωτηρία του ανθρώπου και την ανακαίνιση του κόσμου με τη σάρκωση, τη ζωή και το έργο του Υιού και Λόγου του Θεού στο πρόσωπο του Ιησού Χριστού. (2) Τον ανθρώπινο χαρακτήρα της συνιστά η γραπτή διατύπωση των σε τόπο και χρόνο αποκαλύψεων του Θεού. Γι' αυτό και προσλαμβάνει όλως ιδιαίτερη αξία η προσωπική σφραγίδα του συγγραφέα κάθε βιβλίου της, γιατί αυτή συνιστά την πλέον κατηγορηματική ιστορική μαρτυρία για την πραγματικότητα των αποκαλύψεων του Θεού.

Η Αγία Γραφή αποτελεί ιερή «Γραφή» της Εκκλησίας, αλλά είναι και ένα ιδιότυπο λογοτεχνικό κείμενο. Δεν είναι ούτε μόνο ιστορία ούτε μόνο λόγος Θεού, αλλά περιλαμβάνει υποδείξεις, προβληματισμούς και θεολογικές επεξεργασίες. Δεν περιέχει η Αγία Γραφή μία Μεταφυσική ούτε είναι κώδικας Ηθικής, αλλά περιέχει βασικά ένα γεγονός, το γεγονός της αποκάλυψης του Θεού στο πρόσωπο του Χριστού, είτε σαν προσδοκία (Παλαιά Διαθήκη) είτε σαν εκπλήρωση (Καινή Διαθήκη).

Εκείνο που κυρίως κάνει την Αγία Γραφή να διαφέρει από όλα τα άλλα βιβλία είναι, ότι φέρνει ένα ζωντανό μήνυμα στον άνθρωπο. Για κανένα άλλο βιβλίο δεν μπορεί να λεχτεί αυτό. Και το μήνυμα αυτό αφορά τη σωτηρία του ανθρώπου και την ανακαίνιση του κόσμου. Γι' αυτό και το δεύτερο μέρος της Αγίας Γραφής, η Καινή

Διαθήκη ονομάζεται και Ευαγγέλιο. Είναι η χαρμόσυνη αγγελία (ευ+αγγέλλω), η χαρούμενη είδηση για τη λύτρωση που προσφέρει ο Θεός στον κόσμο με τη γέννηση, τον σταυρό και την ανάσταση του Χριστού. Τα προβλήματα του ανθρώπου σε σχέση με τον πλησίον, με τον εαυτόν του, με τη φύση, έχουν τη ρίζα τους στη σχέση του με τον Θεό Δημιουργό. Ο Θεός αγαπά και σώζει τον άνθρωπο, τον ανακαινίζει και τον μεταμορφώνει. Το «ευαγγέλιο» συνίσταται στην υπερνίκηση της φθοράς και του θανάτου «εν Χριστώ».

Γιατί ο Θεός επενέβη στην ιστορία του ανθρώπου; Γιατί ενέπνευσε μερικούς ανθρώπους να δράσουν, να μιλήσουν, να γράψουν; Ο σκοπός της αποκάλυψης είναι η πραγμάτωση του σχεδίου της σωτηρίας που συνέλαβε η ανεξερεύνητη αγάπη του Θεού προς χάριν του ανθρώπου για να επανέλθει η ειρήνευση μεταξύ τους. Ολόκληρη η Αγία Γραφή μιλάει ακριβώς για το μυστήριο της σωτηρίας που εκπληρώθηκε στο πρόσωπο και το έργο του Ιησού Χριστού. Μυστήριο υπόσχεσης που προετοιμάστηκε, προαναγγέλθηκε, προεικονίστηκε στην Παλαιά Διαθήκη και που αποκαλύφθηκε και πραγματοποιήθηκε στην Καινή Διαθήκη. Χαρακτηριστική είναι η φράση του Ιωάννη στο Ευαγγέλιό του: «Ταύτα δε γέγραπται ίνα πιστεύσητε ότι Ιησούς εστιν ο Χριστός ο Υιός του Θεού, και ίνα πιστεύοντες ζώην έχητε εν τω ονόματι αυτού» (Ιω. 20,31).

Το χαρμόσυνο αυτό μήνυμα μπορεί να συνοψιστεί και ως εξής: Οποιαδήποτε μεταβολή προς το καλύτερο μέσα στην ανθρώπινη ιστορία είναι αδιανόητη και απραγματοποίητη με τις ενδοκοσμικές δυνάμεις και με ανθρώπινους παράγοντες χωρίς την καταφυγή σε Αυτόν που έφερε τη λύτρωση ως ελευθερία και καινούργια ζωή μέσα στον κόσμο. Ο Ιησούς Χριστός για τον οποίο μαρτυρούν οι Απόστολοι και τον οποίο κηρύσσει η Εκκλησία δεν είναι ο Μεσσίας με την ιουδαϊκή έννοια, ούτε είναι απλός διδάσκαλος ηθικής, όπως φρονούν ορισμένοι, αλλά ο σαρκωμένος Λόγος του Θεού. Με την πίστη σε Αυτόν οι άνθρωποι έχουν «ζωήν αιώνιον». Η σάρκωση του Λόγου αποτελεί αποφασιστικό γεγονός στις σχέσεις Θεού και ανθρώπου. Γι' αυτό και οι Πατέρες της Εκκλησίας έδωσαν πάντοτε μεγάλη σπουδαιότητα στη θεολογία της σάρκωσης του Λόγου του Θεού για τη σωτηρία του ανθρώπου και την ανακαίνιση του κόσμου.

Το θέμα αυτό αναπτύσσει ο απόστολος Παύλος μέσα σε μία ευρεία ιστορικο-σωτηριολογική προοπτική, ξεκινώντας από τον Αδάμ ο οποίος παρέβη την εντολή του Θεού και φθάνοντας στον έσχατο Αδάμ, τον Ιησού Χριστό ο οποίος αποκατέστησε την παράβαση του πρώτου γενάρχη. Ο πρώτος έφερε τον θάνατο στην ανθρωπότητα, ο δεύτερος δώρισε πλουσιοπάροχα τη ζωή. Εκείνο που ενδιαφέρει τον συγγραφέα δεν είναι να εξιστορήσει την προέλευση των δεινών της

ανθρωπότητας αλλά να υπογραμμίσει τη δωρεά της ζωής που πηγάζει από τον Χριστό. Γι' αυτό κεντρικό πρόσωπο όλων των βιβλίων της Καινής Διαθήκης είναι ο Ιησούς Χριστός. Ο Αντίχριστος είναι το κακέκτυπό του, που ακολουθούν με τη θέλησή τους πολλοί άνθρωποι.

Η Αγία Γραφή δεν είναι, λοιπόν, το βιβλίο στο οποίο θα αναζητήσει κανείς οποιαδήποτε αλήθεια για τη λύση επιστημονικών, ιστορικών, κοινωνικών, πολιτικών, οικονομικών και άλλων προβλημάτων. Δεν σκοπεύει να εκθέσει την ιστορία του Ισραήλ καθαυτή, ούτε τη βιογραφία του Ιησού Χριστού για ό,τι είπε και ό,τι έκανε κατά την επίγεια ζωή Του. Σε όλα τα ιστορικά της βιβλία τα γεγονότα παρουσιάζονται σε αναφορά πάντα με κάποιο υψηλό θεολογικό σκοπό. Παρουσιάζει την αλήθεια για τις σχέσεις των ανθρώπων με τον Θεό, όπως ακριβώς αυτές προκύπτουν από την αποκάλυψη που ο ίδιος έκανε στην ιστορία με τις σωτήριες επεμβάσεις Του. Η Αγία Γραφή μεταδίδει όλη αυτή τη σωστική παρουσία του Θεού στον κόσμο, για να γνωρίσουν οι επόμενες γενιές τα μεγαλεία που ο Θεός πραγματοποίησε για χάρη των ανθρώπων. Μόνον αυτά τα γεγονότα, μόνον αυτά τα πρόσωπα και αυτοί οι χρόνοι που έχουν σχέση άμεση με τη θεία αποκάλυψη, επισύρουν την προσοχή των ιερών συγγραφέων της Αγίας Γραφής.

Στην Αγία Γραφή ο Θεός μιλά στους ανθρώπους, όπως δια μέσου των απεσταλμένων Του μίλησε απευθείας στον Ισραήλ και στους πρώτους χριστιανούς. Αποκαλύπτει στους ανθρώπους το σχέδιο της σωτηρίας και τους αναμένει να εισέλθουν σε αυτό το σχέδιο και να συνεργαστούν μαζί Του. Η απάντηση που περιμένει από αυτούς είναι να πορευθούν και να ζήσουν σύμφωνα με τις υποδείξεις του λόγου του. «Πάσα γραφή θεόπνευστος και ωφέλιμος προς διδασκαλίαν, προς έλεγchon, προς επανόρθωσιν, προς παιδείαν την εν δικαιοσύνη» (Β' Τιμ. 3,16).

Η Αγία Γραφή δεν αποτελεί σύγγραμμα εκτός τόπου και χρόνου. Προϋποθέτει την ιστορία κάποιας εποχής ή κάποιων εποχών και απηχεί τις αντιλήψεις τους με τα εκάστοτε βασανιστικά ερωτήματα. Η εποχή, όμως, έχει σχέση μόνο με τον τρόπο έκφρασης του βιβλικού μηνύματος, ενώ το μήνυμα καθαυτό είναι ανεξάρτητο των μεταβαλλόμενων συνθηκών υπερχρονικό, παραμόνιμο και αναλλοίωτο.

Η Βίβλος, πολύσημο ιδρυτικό κείμενο πολλών θρησκευτικών κοινοτήτων, ιουδαϊκών και χριστιανικών, και ένα εκ των ιδρυτικών κειμένων του ευρωπαϊκού πολιτισμού, ανήκει σε όλους ανεξαιρέτα, πιστούς και μη πιστούς, και καλεί σε μια πολλαπλή προσέγγιση ιστορικοκριτική, εξηγητική, θεολογική, φιλοσοφική. Αν ο χριστιανός ακούει μέσα εκεί τον λόγο του Θεού και την κλήση που του απευθύνει, ο μη χριστιανός μπορεί να κατανοήσει μέσα από τη μελέτη τις κεντρικές σημασίες και αξίες του κόσμου στον οποίο ζει.

γ) Η Αγία Γραφή από φιλολογική άποψη

Η Αγία Γραφή, Παλαιά Διαθήκη και Καινή Διαθήκη, που αποτελεί τη γραπτή αποτύπωση της αυθεντικής μαρτυρίας περί των ιστορικών αποκαλύψεων του θείου θελήματος, δόθηκε κατά «συγκατάβαση» από τον Θεό στη γλώσσα του ανθρώπου. Ο όρος «συγκατάβαση» εξηγεί την ποικιλία των βιβλικών σχημάτων, την ανάγκη «θεοπρεπούς» κατανόησής τους, την ύπαρξη «κεκρυμένου βάθους» νοημάτων στις βιβλικές λέξεις και τη μερικότητα της γνώσεως του Θεού. Η συγκατάβαση αποφασίζεται από τον Θεό, το συγκεκριμένο σχήμα που θα πάρει, ο τρόπος με τον οποίο θα εκδηλωθεί, εξαρτάται από τον συντάκτη του βιβλικού κειμένου, τις ιστορικές συνθήκες ζωής της πρώτης Εκκλησίας, την «υπόνοιαν των ατελεστέρων» και την «ασθένειαν των ακροατών». Οι ιεροί συγγραφείς, κυρίως της Καινής Διαθήκης, δεν έγραψαν σύμφωνα προς τις επιθυμίες τους, αλλά προς τις δυνατότητες των ακροατών ή παραληπτών ή αναγνωστών τους.

Ο Θεός, λοιπόν, αποκαλύφθηκε στην ιστορία δια μέσου του λόγου Του και των ενεργειών Του. Με δική Του έμπνευση, η Αγία Γραφή γράφτηκε σε μία κατανοητή γλώσσα για όλους τους ανθρώπους, στους οποίους απευθυνόταν ανεξαρτήτως μόρφωσης. Έγινε, επίσης, και κάποια προσαρμογή και στους τρόπους έκφρασης, διήγησης, διδασκαλίας, εκδήλωσης αισθημάτων κ.λπ. που χρησιμοποιούνταν εκείνη την εποχή. Οι ιεροί συγγραφείς επέλεξαν τον πιο κατανοητό τρόπο ανθρώπινου λόγου κατά τις διάφορες φάσεις της ιστορίας, για να μεταδώσουν το μήνυμα της σωτηρίας.

Η Βίβλος δεν είναι προϊόν ενός συγγραφέα ή μίας εποχής, αλλά περιλαμβάνει κείμενα που καλύπτουν μία μακραίωνη χρονική περίοδο, στα οποία αντικατοπτρίζονται οι γλωσσικές ιδιομορφίες και τα εκφραστικά μέσα της κάθε εποχής, οι φιλοσοφικές, θεολογικές και θρησκευτικές ιδέες και αντιλήψεις, καθώς και τα κάθε φορά πολιτικά και κοινωνικά δεδομένα. Γι' αυτό και η προσέγγισή της δεν είναι δυνατή με μόνα εφόδια το λεξικό και τη γραμματική της Εβραϊκής ή της Ελληνικής Γλώσσας. Όπως είναι γνωστό, κάθε γλώσσα διακρίνεται από τις άλλες όχι μόνον από το διαφορετικό λεξιλόγιο ή τους κανόνες γραμματικής και σύνταξης, αλλά και από τους ιδιαίτερους τρόπους έκφρασης. Εκεί που οι Έλληνες, προκειμένου να περιγράψουν τα βασικά χαρακτηριστικά μίας έννοιας, προτιμούν τη διατύπωση ενός ορισμού, οι Εβραίοι αφηγούνται μία ιστορία. Στο ερώτημα, για παράδειγμα, «Τι είναι φιλία;», ο Έλληνας θα απαντήσει με έναν ορισμό: *Φιλία είναι η μεταξύ δύο ανθρώπων σχέση που βασίζεται στην αμοιβαία αγάπη...* ενώ ο Εβραίος θα απαντήσει αφηγούμενος μία ιστορία: *Ήταν κάποτε δύο άνθρωποι που ζούσαν μαζί... Τα*

χαρακτηριστικά της φιλίας που περιέχονται στον ορισμό του Έλληνα (αλληλεγγύη, συμπαράσταση σε δύσκολες στιγμές κ.λπ.), γίνονται στοιχεία της αφήγησης του Εβραίου: ...ο ένας από τους δύο βρέθηκε κάποτε σε δύσκολη θέση...

Οι ιεροί συγγραφείς άλλοτε αποδεικνύονται αντικειμενικοί ιστοριογράφοι που παρακολουθούν από κοντά τα συμβάντα που αναφέρουν. Εκτός της ιστορικής αφήγησης χρησιμοποιούν και παραβολές οι οποίες αποτελούν γνωστό διδακτικό μέσο εκείνης της εποχής. Με διάφορες παραστάσεις ή παραδείγματα από την αγροτική, αλιευτική, οικιακή και κοινωνική ζωή αποκαλύπτονται χαρακτηριστικές όψεις του μυστηρίου της ήδη παρούσας στον κόσμο και συγχρόνως αναμενόμενης στην πληρότητά της στο μέλλον Βασιλείας του Θεού. Για παράδειγμα, με την εικόνα του θερισμού και της λογοδοσίας δηλώνεται η μέλλουσα κρίση, με το συμπόσιο, γάμο, η χαρά των μεσσιανικών χρόνων κ.λπ. Οι περιπτώσεις των παραβολών, των συμβολισμών, των εικόνων, των μεταφορών ή των μετωνυμίων συχνά προϋποθέτουν άλλη πραγματικότητα από αυτήν που δηλώνουν και αποτελούν «συγκατάβασιν της θείας Γραφής... δια την ημετέραν ασθένειαν».

Η αναντιστοιχία γλωσσικών δομών της Αγίας Γραφής προς την αλήθεια αποτελεί πεποίθηση στους ιερούς συγγραφείς, οι οποίοι με ποικίλους τρόπους δείχνουν ότι η γλώσσα της Αγίας Γραφής δεν είναι «μυθική», όπως θα έλεγαν σύγχρονοι ερευνητές, αλλά «καιρική» και «συγκαταβατική». Με τον όρο «συγκαταβατική» γίνεται σαφής διάκριση μεταξύ της άκτιστης αλήθειας, που είναι απόλυτη-αμετάβλητη, και της κτιστής γλώσσας, που είναι μέγεθος σχετικό-μεταβλητό. Η γλώσσα της Καινής Διαθήκης δεν είναι καθαυτό μυθική, αλλά η γλώσσα των ηθικολόγων, των φιλοσόφων, των κοσμολόγων, της Παλαιάς Διαθήκης, του κόσμου δηλαδή της εποχής, που είχε σημαντικά ξεπεράσει τον μύθο και είχε γενικά κάποιο λόγο, συχνά επιστημονικό, για τα μεγάλα θέματα. Χρησιμοποιήθηκαν π.χ. πολιτειακοί, κοσμολογικοί και φιλοσοφικοί όροι, όπως «Βασιλεία του Θεού», «τρίτος ουρανός», «του γαρ και γένος εσμέν», «καταχθόνια» κ.λπ. Ο ίδιος όμως ο Κύριος και οι συγγραφείς της Καινής Διαθήκης έχουν σαφή συνείδηση ότι δεν υπάρχει αναλογία ή αντιστοιχία μεταξύ του εγγενούς περιεχομένου των παραπάνω όρων και της αλήθειας, που επιθυμούσαν με αυτούς να δηλώσουν. Γι' αυτό π.χ. προσπαθούν να εξηγήσουν ότι η Βασιλεία του Θεού δεν είναι κοσμική βασιλεία, όπως την κατανοούσαν Εβραίοι και Ρωμαίοι. Ότι μακαριότητα είναι άλλο και δεν έχει σχέση με τρίτο ή πέμπτο όροφο ουρανού. Ότι ο κόσμος δημιουργήθηκε από το μηδέν και ο άνθρωπος κατ' εικόνα Θεού και δεν είμαστε «γένος» του Θεού, όπως το εννοούσαν οι στωικοί, από του οποίους ο απόστολος Παύλος πήρε τον όρο. Ο ίδιος, άλλωστε, έδωσε το μέτρο χρήσεως της εποχικής γλώσσας, όταν χρησιμοποίησε τον αφιερωτικό

λόγο «άγνωστος Θεός», για να μιλήσει για κάποιον άλλο Θεό, τον αληθινό. Επίσης, φιλοσοφικός είναι και ο όρος του Ευαγγελιστή Ιωάννη «Λόγος Θεού», αλλά ο Ευαγγελιστής έχει συνείδηση ότι μιλάει για μη φιλοσοφικό «λόγο», μιλάει για τον Υιό του Θεού, ο οποίος «σαρξ εγένετο» κ.λπ.

Έτσι, η Αγία Γραφή γραμμένη στη γλώσσα της εποχής και βασισμένη σε διάφορα κατά περίπτωση φιλολογικά είδη μετέδωσε μηνύματα διαχρονικού κύρους.

δ) Η ανταπόκριση του ανθρώπου στον λόγο του Θεού

Ο λόγος όμως του Θεού δεν είναι απλή πληροφόρηση και ενημέρωση για κάποια ιστορικά γεγονότα και πρόσωπα της βιβλικής ιστορίας, αλλά το γεγονός Του. Ο λόγος του Θεού, κατά την στερεότυπη φρασεολογία του αποστόλου Παύλου, ενεργείται στη ζωή των πιστών (Α' Θεσ. 2,13). Ο Χριστός δεν αποτελεί αντικείμενο θεωρητικής ερμηνείας, σοφιστικής νοησιαρχίας και φιλοσοφικού στοχασμού, αλλά είναι ο χορηγός, το πλήρωμα, η αλήθεια και ο κυρίαρχος της ζωής (πρβλ. «εγώ εμι η οδός και η αλήθεια και η ζωή», Ιω. 14,6 «ο έχων τον υιόν έχει την ζωήν» Α' Ιω. 5,12). Η στάση απέναντι στον Χριστό δεν είναι απλώς ένα ερώτημα ιστορικό, φιλολογικό ή ιδεολογικό, αλλά προ παντός ζήτημα ζωής ή θανάτου, ζήτημα ύπαρξης. Στο πρόσωπο του Χριστού, ως Θεανθρώπου, η έννοια της ανθρώπινης ύπαρξης όχι μόνον αποκαλύπτεται, αλλά και πραγματοποιείται. Στον Χριστό η ανθρώπινη φύση τελειούται, ανανεούται, ανοικοδομείται, αναδημιουργείται.

Η Αγία Γραφή δεν αποτελεί απλό ανάγνωσμα, αλλά ένα συνεχές κάλεσμα του Θεού προς τον άνθρωπο. Με τον Χριστό και το «Ευαγγέλιό» Του ο Θεός τον καλεί στην κοινωνία της αγάπης Του. Ο λόγος του Θεού δεν αποτελεί μονόλογο, αλλά σκοπεύει σε πραγματικό διάλογο μαζί του. Ο διάλογος αυτός ξεκίνησε σε μία δεδομένη στιγμή της ιστορίας και συνεχίζεται ακόμη και σήμερα. 'Αραγε, ο άνθρωπος θα ανταποκριθεί στο κάλεσμα του Θεού και με ποιό τρόπο;

Η μελέτη της Αγίας Γραφής οδηγεί σίγουρα στη συνάντηση με τον Θεό. Το αντάμωμα, όμως, αυτό δεν συντελείται στο επίπεδο της φιλολογίας, της περιέργειας, της αισθητικής συγκίνησης. Δεν προέχει το να δοθούν πληροφορίες γι' αυτό που πριν από πολλούς αιώνες συνέβη σε μία γωνία της Οικουμένης ή για κάποια σημαντικά πρόσωπα του εβραϊκού λαού και της πρώτης χριστιανικής κοινότητας. Η ανταπόκριση στο κάλεσμα του Θεού γίνεται στο επίπεδο της ζωής με έναν ορισμένο τρόπο συμπεριφοράς και ένα ξεχωριστό ήθος. Στην άπειρη αγάπη Του ο άνθρωπος απαντά με την πίστη και τον διαρκή αγώνα για την τήρηση των εντολών Του. Ξεκινά

αμέσως μία πορεία αγώνων που εκείνος υποδεικνύει, όπως κάποτε ο Αβραάμ (Γεν. 12,4).

Τη γνώση των εντολών του Θεού για την πραγματοποίηση μίας ζωής χριστιανικής αποκτά ο άνθρωπος μόνο με τη μελέτη της Αγίας Γραφής. «Ούτε άλλως κατορθούνται αρετή και αποχή κακών ει μη δια μελέτης των θείων Γραφών», κατά τον Μέγα Αθανάσιο. Είναι απαραίτητη, λοιπόν, η συνεχής ανάγνωση και εμβάθυνση στον λόγο του Θεού για τη σωτηρία. Ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος γράφει χαρακτηριστικά: «Μεγάλη ασφάλεια προς το μη αμαρτάνειν των Γραφών η ανάγνωσις, μέγας κρημνός και βάραθρον βαθύ η των Γραφών άγνοια, μεγάλη προδοσία σωτηρίας το μηδέν από των θείων ειδέναι νόμων. Τούτο και αιρέσεις έτεκε, τούτο και βίον διεφθαρμένον εισήγαγε, τούτο τα άνω κάτω πεποίηκε».

Όσο περισσότερο μελετά κανείς, τόσο εισχωρεί πνευματικά στον λόγο του Θεού και τον οικειοποιείται στην καθημερινή ζωή του. Νέες πλευρές φωτίζονται και ο απλός λόγος του Ευαγγελίου παίρνει νέες διαστάσεις στην προσωπική και κοινωνική ζωή των ανθρώπων. «Όσον αναγιγνώσκονται αι θείαι Γραφαί, τοσούτον και επιγιγνώσκονται και πλέον εξάπτουσι ημάς προς την αγάπην του Θεού», λέγει ο Ιωάννης ο Δαμασκηνός. Αναλυτικότερα η μελέτη της Αγίας Γραφής αναιρεί την κακία, διώχνει την πλάνη, νεκρώνει τα πάθη που λυμαίνονται την ψυχή, βγάζει από την ψυχή την οδύνη και την αθυμία, σβήνει την απόνοια, απαλλάσσει από την κατάκριση. Η Αγία Γραφή, «τα του Πνεύματος ρήματα», καταβάλλει «πάσας τας αιρέσεις». Η γνώση της Αγίας Γραφής αποτελεί το πλέον εράσμιο εντρύφημα, χρήσιμο για τη «διάνοια» του ανθρώπου και την κάθαρση του «συνειδότος».

Η Αγία Γραφή, όμως, πολλές φορές γίνεται δύσκολα κατανοητή και εύκολα την παρερμηνεύει κανείς, αν βασισθεί μόνο στις δικές του αντιλήψεις και δυνάμεις. Κι αυτό γιατί αυτή γεννήθηκε με την έμπνευση και φώτιση του Αγίου Πνεύματος. Μόνον η Εκκλησία εγγυάται την αυθεντική ερμηνεία του θεόπνευστου αυτού βιβλίου, επειδή σε αυτήν ο Θεός Πατέρας έστειλε το Πνεύμα το Άγιο, «καγώ ερωτήσω τον πατέρα και άλλον παράκλητον δώσει υμίν, ίνα μεθ' υμών εις τον αιώνα η, το πνεύμα της αληθείας, ο ο κόσμος ου δύναται λαβείν, ότι ου θεωρεί αυτό ουδέ γινώσκει· υμείς γινώσκετε αυτό, ότι παρ' υμίν μένει και εν υμίν έσται» (Ιω. 14,16 εξ.), «ο δε παράκλητος, το πνεύμα το άγιον, ο πέμψει ο πατήρ εν τω ονόματί μου, εκείνος υμάς διδάξει πάντα και υπομνήσει υμάς πάντα α είπον υμίν εγώ» (Ιω. 14,26). Επομένως, μόνον η Εκκλησία του Ιησού Χριστού μπορεί να αντλεί αλάνθαστα από αυτά τα γραπτά τις αλήθειες της πίστεως και να οδηγήσει τον άνθρωπο στην ορθή κατανόησή τους. Η Εκκλησία είναι εκείνη που αναγνωρίζει τον κηρυττόμενο Λόγο και μαρτυρεί για την αλήθειά Του, αλήθεια που παρέλαβε από αξιόπιστους και

αυθεντικούς μάρτυρες. Ο κανόνας της Αγίας Γραφής, σαφώς καθορίζεται και επικυρώνεται από την Εκκλησία και έτσι παραδίδεται στον λαό του Θεού.

Αυτή μόνο μπορεί να διδάξει τον σωστό τρόπο ζωής, σύμφωνα με το θέλημα του Θεού. Ζούμε ως λαός του Θεού μέσα στην Εκκλησία και αποτελούμε μέλη του Σώματος του Ιησού Χριστού. Συμμετέχουμε ζωντανά στη ζωή της και ιδίως στη λειτουργική ζωή των μυστηρίων. Η γνωριμία με την Αγία Γραφή θα φωτίζει όλο και πιο πολύ τη ζωή και το λειτουργικό βίωμα της Εκκλησίας και από την άλλη πλευρά η συμμετοχή στη ζωή της Εκκλησίας θα βοηθήσει στην κατανόηση και αφομοίωση της Αγίας Γραφής.

Από τα παραπάνω προκύπτει το συμπέρασμα ότι για κάθε χριστιανό είναι απαραίτητη η συχνή μελέτη της Αγίας Γραφής. Αυτή, βέβαια, δεν θα περιορισθεί στη θεωρητική της έρευνα, αλλά σε μία ζωτική συνάντηση με τον λόγο του Θεού. «Ὅσπερ γην μη βρεχομένην ουκ ἔστι, καν μύρια λάβη σπέρματα, στάχυας εξενεγκείν, οὕτω ψυχὴν, ουκ ἔστι, μη ταις θείαις Γραφαῖς φωτισθεῖσαν πρότερον, καν μυρία τις εκχέη ρήματα, καρπὸν τινα επιδείξασθαι», παρατηρεῖ εὐστοχα ο Ἰωάννης ο Χρυσόστομος. Η Αγία Γραφή μας προτρέπει να ανταποκριθούμε στην πρόκληση-πρόσκληση του Θεού και στην εμβάθυνση και πρόοδο της χριστιανικής μας ζωής. Κατά τον Μέγα Βασίλειο, «Μεγίστη δε ἡ οδὸς πρὸς τὴν του καθήκοντος εὐρεσιν και ἡ μελέτη των θεοπνεύστων Γραφών. Εν ταύταις γαρ και αι των πράξεων υποθήκαι ευρίσκονται, και οι βίοι των μακαρίων ανδρῶν ανάγραπτοι παραδεδομένοι, οἷον εἰκόνες τινές ἐμψυχοι της κατά κατά Θεόν πολιτείας, τω μιμήματι των αγαθῶν έργων πρόκεινται. Και τοίνυν περί ὅπερ αν ἕκαστος ενδεῶς ἔχοντος εαυτοῦ αισθάνηται, εκείνω προδιατρίβων, οἷον από τινος κοινού ιατροῦ, το πρόσφορον ευρίσκει τω αρρωστήματι φάρμακον».